

УДК:
316.32:338.124.4(100)

Прегледни
рад

ПОЛИТИЧКА РЕВИЈА
POLITICAL REVIEW
Година (XXIII) X, vol=29
Бр. 3 / 2011.
стр. 277-292.

Жељко В. Драгојевић
Државни Универзитет у Новом Пазару

ГЛОБАЛИЗАЦИЈА И СВЕТСКА ЕКОНОМСКА КРИЗА

Сажетак

Студију “Глобализација и светска економска криза” чини неколико целина, од чега се издвајају две главне. У првој, назначене су карактеристике и савремене дефиниције глобализације као парадигмалног процеса светске привреде. Други део, даје приказ узрока и генезе светске финансијске кризе и с тим у вези, елаборира однос између дијагнозе у фазама развоја грађанског друштва и значаја изградње сопствене стратегије, на основама карактеристика глобализације и новог економског поретка у свету. Закључак фокусира значај изградње властите стратегије развоја према последично-узрочним аспектима глобализације и интегрисане светске привреде

Кључне речи: глобализација, светска финансијска криза, дијалектика грађанског друштва, сопствена стратегија

Глобализација у најопштијем смислу представља процес уједначавања и универзализације развојних процеса, ширења и јачања сарадње на светском нивоу. Као универзалан и реалан процес, прерастао је у парадигму савремених међународних економских односа, који је захватио све сегменте људског живота и деловања. Глобализација је веома сложен процес вишедимензионалног карактера. Она се може посматрати са: економског, политичког, демографског, технолошког, информатичког, културолошког и других аспеката. У основи доводи до “сажимања простора и компресије времена”, нове међународне поделе рада и интернационализације производње (подвукао аутор).

Поједини аутори сматрају главном карактеристиком савремене светске привреде тренд ка регионалној интеграцији. У суштини ради се о дуалистички - истовремено комплементарним, али и антагонистичким процесима. Према мишљењу Р. Продија, ех-председника Европске комисије и италијанске Владе, трговински блокови ће пре градити блокове («building blocks») него камење спотицања («stumbling blocks») на путу ка слободној трговини у свету. »Некада се већина европских компанија упоређивала са конкурентима из других европских земаља, а данас су суочене са снажном конкуренцијом нарочито из Америке и Јапана, тј на много већој сцени где конкуренција поприма стварно глобална обележја«. ¹⁾

Новија интеграциона кретања у азијско-америчкој зони показују да су трговина и инвестиције главни покретачи интеграције. Данас се 2/3 светске трговине одвија унутар двадесетак већих или мањих економских интеграција, при чему Европска Унија апсорбује ½ тог удела.

Глобализација има свој “центар и периферију”, развијени “север” и неразвијени “југ”. Поред три зоне просперитета (америчка ФТАА – слободно тржиште две Америке, азијско-пацифичка економска сарадња - АПЕС и ЕУ) на којима је заснован процес регионалних интеграција у свету, као ембриона глобализације, профилисане су и зоне интереса. Према територијалном пресеку, у оквиру развијеног “севера” те групације чине:

- САД и земље које јој инклинарају и уживају њихову подршку, глобализоване привреде: Мексика (НАФТА), Аргентине и Бразила («тржиште југа» - MERCOSUR);
- Велика Британија и земље тзв. »заједничког добра« (Commonwealth) и
- Француска и њена заједница народа (Франкофонија).

Осим наведених латиноамеричких земаља (ЛАЗ), у групи земаља у развоју »неразвијеног југа« издвојиле су се напредне економије: новоиндустријализованих земаља Азије (азијске »NIC-s тзв. мали азијски тигрови«) и земље традиционалне извознице нафте (ОПЕС). Оне напуштају традиционално радно-екстензивне индустрије и путем страних директних инвестиција (СДИ) се све више преоријентишу на пропульзивне гране индустрије: аутомо-

1) Детаљније о Европи, глобализацији и међународној конкуренцији – Проди Романо *Моја Европа*, Београд, БМГ, 2002, стр. 116-117;

билску, електронску, хемијску и петрохемијску индустрију, тј. на супститутивне индустрије и/или услуге, као замену за извоз нафте и гаса, као јединог извора прихода.

Основни чиниоци глобализације су: научно-технички прогрес, тенденције ширења капитала и превазилажење уских националних граница. Развој транспортних система, информатике и телекомуникација, либерализација међународних економских односа, ширење деловања мултинационалних компанија и банака, интернационализација финансијских тржишта, допринели су стварању глобалне светске привреде и тржишта. У територијалном смислу она је била заснована на три наведена мега пола развоја. Институционално се одвија преко механизма глобалних економских институција (ММФ, СБ и СТО) и инструмената међународних споразума од којих су најважнији: билатерални споразуми о заштити инвестиција од некомерцијалних ризика, ОЕЦД-ов мултилатерални споразум о СДИ и правила у оквиру СТО.

Са акцелерацијом глобализације 80-тих година, она постаје један од најцитиранијих појмова у “Social Science Citation Index”-у, тј. индексу цитата у друштвеним наукама. Наводе се само селектоване дефиниције глобализације, које одговарају природи рада:

- Глобализација у економском смислу је процес, којим се смањују или потпуно укидају препреке у међународној трговини и повећава економска интеграција међу земљама;
- Глобализација је процес повезивања индустријских и финансијских активности на светском тржишту на основама научно-техничке и информатичко-комуникационе револуције. Глобална економија је основа, а глобализација је наградња јер је шира од економских односа;²⁾
- Глобализација је међународни економски поредак (нови светски поредак) заснован на глобализацији производње, трговине и финансија;
- Други је дефинишу као процес стварања све већег БДП у свету на темељима убрзане међународне размене и произ-

2) Benjamin B., *Jihad vs. McWorld*, NY, Ballantine Books, 1996; Hoffmann R., *Risks and Opportunities or Labor Policy in Europe*, Bruxelles, ETUI, 1997, преузето из Петковић Т., “Глобализација и економија заједништва”, *Наука и бизнис*, бр. 3-4, ВПШ, Чачак, 2007, стр. 86.

водње под окриљем транснационалних компанија (ТНК) и изузетног убрзања међународних токова новца и капитала.³⁾

Оно што им је заједничко јесте то да, такав економски поредак није светски, јер не изражава вољу већине, већ транснационални. Глобализација сужава могућности држава да формулишу и спроводе националне стратегије и политике развоја и не решава проблеме неједнакости у међународним оквирима (подвукао аутор).

Једна од изведених теорија глобализације, “модел глобалне фрагментације” полази од тога да, у глобалној конкуренцији не учествују државе, већ поједине зоне или регије. Светска привреда има “градоцентрични модел” у коме централну улогу имају доминирајући глобални градови (Acting Global Cities)⁴⁾ где се налазе:

- матице ТНК и финансијских институција,
- центри иновација (“high-tech proizvodnje”) и истраживачких лабораторија,
- појединачне фордистичке индустријске зоне за најквалитетније робе.

Та “дворишта метропола и регија” располажу: “high-tech” услугама (на бази науке и производње, офшор банкарства, порески рајеви), индустријом за масовну потрошњу у слободним зонама, на бази јефтиног рада, обезбеђеном сировинском базом и процесном производњом прехранбених артикала, као и развијеним услужним делатностима (слободно време) и туризмом.

Добар пример контраста центра и периферије је Индија. У земљи где 1/3 становништва живи у сиромаштву, са ДП/перкапита од 460 УСД (2001), 30% неписмених мушкараца, на бази СДИ (outsourcing), развијена је снажна информатичка индустрија и извоз од 10 милијарди долара.

Поред међународне трговине и СДИ изведених из акумулације и концентрације капитала, стратегијске алијансе (СА) су један од покретача процеса глобализације. Основни разлози за стварање стратегијских алијанси су:

- смањивање трошкова развоја нових производа,
- развој и прибављање нових технологија,

3) Илић Б., Јовановић Гавриловић П., Грачанац, А., *Међународна економија и финансије*, Чачак, ВПШ, 2006, стр. 103.

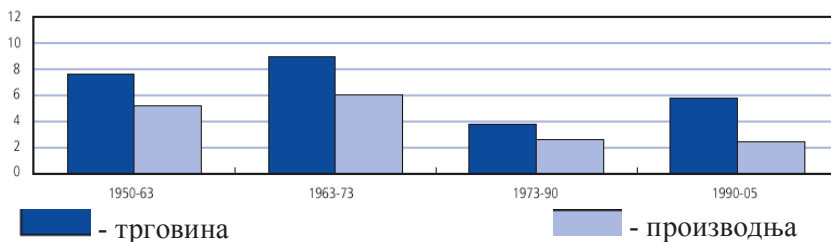
4) Sassen, Saskia, *The Global City: New York, London, Tokyo*, Princeton University Press, 1991; Sheppard E. & Barnes J.T., *A Companion to Economic Geography*, 2000; Martin Ron, *Institutional Approaches in Economic Geography*, chapter 6, Blackwell Companions to Geography, Oxford and други: <http://citeseer.ist.psu.edu/>;

- прибављање маркетинга и/или менаџмента тзв. “know-how”,
- да се лакше уђе на неко национално или регионално тржиште и
- да се прибави неопходан капитал за одређена инвестициона улагања.

Основне економске последице процеса глобализације (неки фактори су узрочно-последични) су:

- већа стопа раста међународне трговине у односу на стопу раста светске производње (графикон 1);

Графикон 1. Обим светске трговине и производње у ери регионализације и глобализације светске привреде

Извор: WTO (2006) Statistics – Overview 2005

- пораст међународног кретања капитала и СДИ,
- **ерозија националних суверенитета и граница**, изазвана као последица бројних међународних уговора (основни наведени),
- **развој глобалних финансијских система**,
- раст учешћа МНК у светској привреди и на светском тржишту,
- повећана улога међународних финансијских и трговинских институција: ММФ, СБ, СТО, WIPO (светска организација за заштиту интелектуалне својине).⁵⁾

Основе савременог светског тржишта чини процес глобализације. Високи технолошки развој за последицу има ограничен економски суверенитет. На ово указује и харвардски професор Рајх⁶⁾, који каже да је суверенитет држава под ударом МНК услед продро високих технологија које бришу границе националних привре-

5) Интернет: Глобализација, website wikipedia.org;

6) Reich R., *The Work of Nations-Preparing Ourselves for 21st Century Capitalism*, Harvard, 1991

да. По њему, светска привреда је глобална економска мрежа која постаје основ међународног економског поретка. Преко половине спољнотрговинских токова данас се одвија путем размене центра-ла МНК са својим филијалама у иностранству. Један од основних проблема чини еволуција националних економија у јединствен међународни систем (подвукао аутор). При томе, суштину функционисања савремене светске привреде чини:

1. хоризонтални тип глобализације и
2. функционални тип глобализације.

Код хоризонталног типа, светска привреда интегрише се приближавањем, уклањањем институционалних препрека по територијалном пресеку. Карактерише је све већа међузависност националних економија са светском привредом. Код функционалног типа, ТНК теже за доминацијом и потчињености осталих на светском тржишту.

У савременој економији без граница функционисање “невидљиве руке тржишта” Адама Смита достигло је снагу о каквој он није ни размишљао.⁷⁾ Порастом пер capita дохода у бројним земљама, повећало се учешће потрошача са дискреционим доходом који су носиоци тражње. Системом угледања долази до унификације потреба и укуса потрошача. Туризам и путовања, системи информисања и комуницирања доприносе стварању глобалног потрошача, односно уједначавања укуса и захтева.

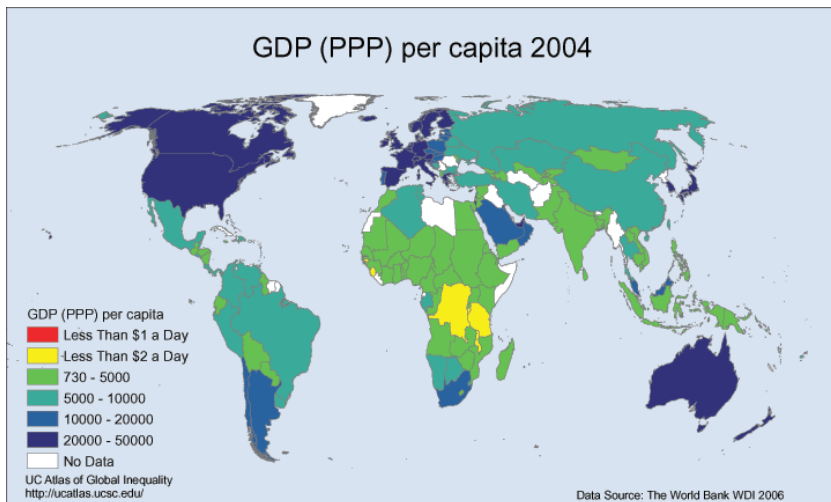
Глобализација обухвата широк распон материјалних и нематеријалних аспеката производње, дистрибуције, менаџмента, финансија, девизних и робних тржишта, информационих и комуникационих технологија и пре свега: *концентрацију и акумулацију капитала*. Економија, као крвоток света, води све гушћој мрежи повезаности. Комуникацијска револуција (сателити, микрочипови, оптичка влакна, интернет) започета 60-тих година, драстично је увећала проток информација, уз смањење телекомуникацијских трошкова и трансфера на финансијским тржиштима. Другу важну промену чини дерегулација националних тржишта капитала и смањење царинских стопа, што је отворило национална тржишта за страни капитал и омогућило експанзију међународне трговине.

7) Ohmae, K (1995), “Putting Global logic First”, London, Harvard Business Review January-February, p.119

Идеолошке основе чине јој вредности либерално-капиталистичког система. Приватно власништво, индивидуалне слободе и демократија су јој лице, економска ефикасност и конкуренција покретачка снага, а профит и увећање капитала основни циљ. Расподела богатства, социјална сфера, очување природе, разарање друштвених структура и поништавање суверенитета земаља и многе патолошке друштвене појаве, њено су наличје.⁸⁾ Технологија, финансије и војна моћ су снажан ослонац њеног ширења и јачања.

Графикон 2. приказује пораст јаза на релацији Север – Југ, као наличја глобализације. САД су у 2001. г. имале нето увоз капитала већи од 420 млрд. дол. У истом периоду све ЗУР и ЗУТ имале су нето увоз приватног капитала од свега 31,3 млрд. дол. и нето увоз јавног капитала од 37,2 млрд. дол.⁹⁾ Субвенције и друге интервенције у пољопривреди у високоразвијеним земљама достигле су ниво од 1 млрд. долара дневно или шест пута више од свих помоћи ЗУР у свету.¹⁰⁾

Графикон 2. Најбогатији и најсиромашнији у свету 2004. године (ГДП према куповној моћи пер capita/УСД)

Извор: The World Bank 2006, http://ucatlasc.ucsc.edu/gdp_new/GDP2004

- 8) Максимовић С., зборник *Глобализација и транзиција*, Београд, Институт друштвених наука, 2001, стр. 32.
- 9) “World Economic Outlook”, 4/2002;
- 10) World Bank 2002, “Meeting the Poverty Challenge: The World Bank’s Goals and Strategies”, Washington D.C, Annual Report;

Да би се до краја расветлили односи између богатих и сиромашних, није довољан податак о пер capita доходу, већ како се генерисани приход дистрибуира кроз популацију. То се мери тзв. "Gini index"-ом, почев од 0 која одражава апсолутну једнакост, док максимални износ 100, означава апсолутну неједнакост (табела 1).

Да би једна земља постала део глобалног тржишта и уклопила се у светлу страну глобализације, мора да испоштује одређена униформна правила: приватни сектор треба да је главни покретач економског раста, ниску стопу инфлације и стабилне цене. При најмањој сумњи у неповољна економска кретања у одређеној земљи, капитал се масовно повлачи. Еклатантни примери су азијска финансијска криза (1997. г. након наглог пада тајландске валуте) и домино ефекат криза у ЛАЗ (Бразил и Аргентина).

Табела 1. Гини индекс дистрибуције ДП/ популацију, према земљама

	Земље са највећом неједнакости			Земље са највећом једнакости	
1.	Намибија	74.3	1.	Данска	24.7
2.	Лесото	63.2	2.	Јапан	24.9
3.	Сиера Леоне	62.9	3.	Шведска	25.0
11.	Бразил	57.0	4.	Чешка Република	25.4
12.	Панама	56.1	5.	Норвешка	25.8
13.	Гватемала	55.1		Словачка	25.8
14.	Ћиле	54.9	7.	Босна и Херцеговина	26.2
15.	Хондурас	53.8	8.	Финска	26.9
16.	Еквадор	53.6		Мађарска	26.9
17.	Ел Салвадор	52.4	10.	Украина	28.1
20.	Аргентина	51.3	11.	Немачка	28.3
22.	Замбија	50.8	12.	Словенија	28.4
23.	Нигер	50.5	13.	Хрватска	29.0
24.	Свазиленд	50.4	15.	Бугарска	29.2
25.	Гамбија	50.2	20.	Холандија	30.9
26.	Зимбабве	50.1	21.	Румунија	31.0
27.	Коста Рика	49.8	22.	Албанија	31.1
28.	Малезија	49.2	23.	Ј. Кореја,	31.6
29.	Венецуела	48.2	24.	Канада	32.6
30.	Мадагаскар	47.	26.	Француска	32.7
			29.	Молдавија	33.2

Извор: World Development Index 2007, The World Bank

Доскорашње процесе глобализације карактерисао је тренд регионалног укрупњавања. Тако нпр. италијанска банка »Уникредито« купила је аустријско-немачку »ХВБ групу« и тиме формирала највећу банкарску групацију у Европи. Европски гигант »Адидас« купио је ништа мање познати »Рибок«, како би парирао на свет-

ском тржишту »америчком »Нике«-у, или немачки произвођач аутомобила »BMW« је купио чувени британски »Роверс«, како би освојио енглеско тржиште и стекао лидерску позицију у сегменту лимузина на европском тржишту. Глобализација је довела и до СА између МНК из различитих трговинских блокова, све у циљу парирања конкуренцији на регионалном или глобалном нивоу, тј. ради повећања тржишног учешћа („Даимлер-Бенз/Крајслер“ сада у СА са итал. „ФИАТ“-ом vs. „Тојота“, „Форд“ и „ГМ“, или „Рено/Нисан“ као директан одговор на европску стратегијску алијансу ПСА „Пежо Ситроен“, „Сони-Ериксон“ vs. „Нокиа“, итд.). Али ко је могао да очекује да ће кинески „Леново“ купити „IBM“-pc dept., тј. да ће анонимни кинески „Гили“ купити од „Форд Моторс ко.“, европског горостаса „Волво“.¹¹⁾

КРУЖЕЊЕ ДИЈАЛЕКТИКЕ ИСТОРИЈЕ И СВЕТСКА ЕКОНОМСКА КРИЗА (ДЕБАТА)

Полемишући са одређеним закључцима у студији Н. Цветићанина »Глобална економска криза, кружење дијалектике историје и рађање нове социјално-економске парадигме у XXI веку¹²⁾, аутор изводи закључке да се »грађанско друштво од конституисања у 15. веку кретало у фазама: напретка, декаденције и кризе, стабилизације и опет новог напретка«, те понављањем истих фаза, све до данашњих дана. Елаборирајући различита раздобља либералне цивилизације, аутор оперишући само са одређеним варијаблама, изводи тачне закључке о фазном развоју грађанског друштва. Садашње грађанско друштво, по Цветићанину, налази се у фази кризе, те да следи фаза стабилизације на бази синтезе либералних и антилибералних елемената. Аутор наводи и саветника председника Обама, економисту Нуријела Рубинија, који се залаже за национализацију америчких банака!

Два битна елемента која нису или су само површно додирнута у овој анализи су:

- чињеница да се грађанско друштво учврстило француском буржоаском револуцијом, а да је потом углавном било вла-

11) AFP/The Local (news@thelocal.se)

12) Видети: Цветићанин Н., »Глобална економска криза, кружење дијалектике историје и рађање нове социјално-економске парадигме у XXI веку«, зборник *Криза и глобализација*, Београд, Институт друштвених наука, 2009.

- дајућа форма на основама »рах britanica« у 19. и »рах ameri-
cana« у 20. веку, тј. англо-саксонском моделу;
- друго, да су социјализам и државни интервенционизам у капитализму довели до највећих техничких достигнућа (космонаутика, интернет, масован транспорт, итд.).

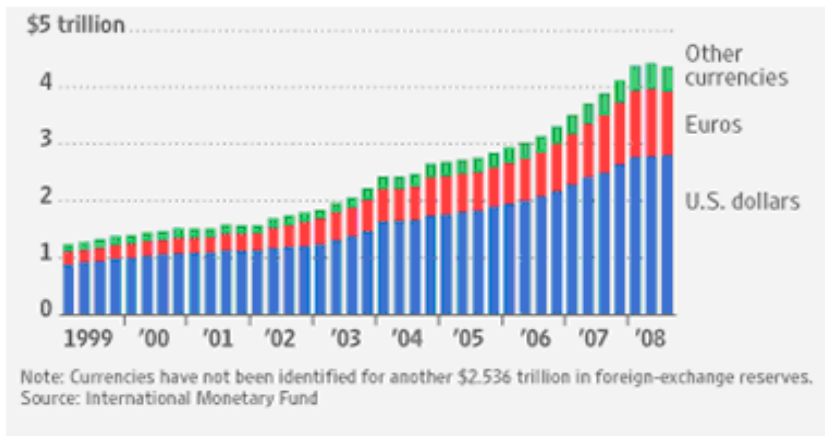
Сврха уношења нових параметара није усмерена на мерење достигнућа и мана у развоју либералне цивилизације, које наводи и аутор Цветићанин: од светских ратова, до слободне предузетничке иницијативе, која је развила капиталистичка друштва на западу до неслућених размера. Пажња се фокусира пре свега на одређење нове социјално-економске парадигма у XXI веку. То је и разумљиво, јер у зависности од тога треба градити и сопствену стратегију.

Мултинационални капитал избацио је своју девизу: “*капитал нема отаџбине*”, парафразирајући слоган раног комунистичког покрета “*пролетеријат нема отаџбине*”. Пре би се могло рећи “да је дух изашао из боце”. Због тога и француски председник Саркози критикује либерални капитализам (глобализацију) и поред Русије и Кине тражи нову светску валуту, уместо долара. Све објективне анализе говоре да ће већ у првој половини овог века доћи до промене земаља лидера. У првом плану су земље тзв. БРИК-блока: Кина, Русија, Индија и Бразил.

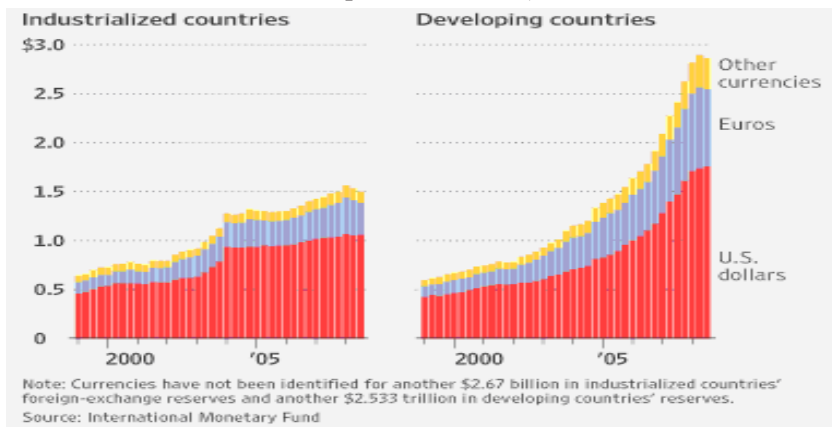
Централне банке свих земаља у свету држе више долара и доларских обвезница, него било које друге имовине деноминоване у другим значајнијим конвертибилним валутама, што илуструје графикон 3. (2,536 трилиона дол. је у фунтама, јенима и нешто мање у другим значајнијим конвертибилним валутама).

Из графикана 4. види се да ЗУР у ствари имају веће девизне резерве, првенствено у доларима, од индустријски развијених земаља! Захваљујући долару као светском новцу и досадашњој резервној светској валути и интервенционизму, САД већ поодавно главнину буџетског (укупан дуг прешао је фантастичних 14 трил. дол., уз дневни раст од 3,83 млрд. дол., што је довело до озбиљних размимоилажења између Председника и Конгреса САД) и спољнотрговинског дефицита финансирају доларским потраживањима странаца. Ради се и о несумњивој добити од сењораже.

Графикон 3. Доминација долара у односу на друге валуте у монетарним резервама централних банака у свету

Графикон 4. Девизне резерве РЗ и ЗУР у свету (у трил.долара, квартални подаци)

У трговини са светом, САД бележе годишњи дефицит од 700 млрд. долара. Дефицит се углавном финансира из страних портфолио инвестиција у обвезнице “Трежури”-а, које су достигле износ од 3 трилиона долара.¹³⁾ Буџетски дефицит САД за 2011. г. износиће 1,3 трилиона долара!¹⁴⁾ Финансијска ињекција Администрације од 85 млрд. дол. 2008. г., банкарско-осигуравајућој компанији «American International Group Inc.», спречила је према проценама

13) Money Morning, Baltimore

14) Money Morning: “Obama Deficit Brings Us Closer to the Brink of National Bankruptcy”, Baltimore, Feb.3rd 2010.

највећу незапосленост од 25% (тренутна стопа незапослености је 9,7%), након велике депресије.¹⁵⁾ Велики број банака има контаминирание активе. Уосталом то је био и окидач финансијске кризе.

Криза отпочета септембра 2008. г. довела је неколико водећих инвестиционих банака, као што су “Lehman Brothers” (банкротирала), “Goldman Sachs i Merrill Lynch” (преузета од “Bank of America” за 50 млрд. долара) у готово безизлазан положај, због углавном пренадуваног балона на тржишту некретнина.¹⁶⁾ Основна два генератора тражње у цивилном реалном сектору америчке привреде су грађевинарство и аутомобилска индустрија, који су у највећој кризи након велике економске кризе. Централна банка САД (ФЕД) по први пут је реаговала на тржишту комерцијалних хартија од вредности од велике депресије.

Највећу британску финансијску институцију на тржишту некретнина (mortgage lender) „ХБОС“, спасао је куповином још већи „Лојдс“. Трежури САД је донео програм о откупу 700 млрд. дол. контаминираних осигурања кредита издатих по основу улагања у некретнине. Банка „Washington Mutual“ са активом од 328 млрд. дол. пропада (највећа банка у историји САД која банкротирала). Тог „црног септембра“, холандска, луксембуршка и белгијска влада откупљују 49,9% имовине банака и осигуравајућих компанија. Немачка влада обезбеђује „Ниро Real Estate“ 50 млрд. дол. кредитних гаранција како би је спасила од пропасти. Исланд узима зајам од Русије од 5,5 млрд. дол. како би спасао од банкрота две највеће банке, док Шпанија оснива хитан фонд од 40-68 млрд. дол. како би купила имовину шпанских банака. Октобра 2008. европске владе објављују доношење пакета финансијске помоћи у износу од 2,5 трилиона дол. у циљу рекапитализације финансијског сектора.¹⁷⁾ Међународне институције (ММФ, СБ и ЕУ) одобравају зајмове Мађарској од 25 млрд. дол. како би је спасили од банкрота, док је ЕУ одобрила кредите Грчкој ради покривања огромног буџетског дефицита и спречавања банкрота земље чланице зоне евра, што је изазвало флукуацију евра према водећим светским валутама.

На другој страни, Кина је учетворостручила БДП у последње две декаде ХХ века, а циљ је да се ДП из 2000. г. учетворостручи

15) Ибид.

16) The World Bank *Global Economic Prospects - Commodities at the crossroads*, Washington DC, IBRD, 2009, p.20-21;

17) Ибид.

до 2020. године (са 1,08 на 4,32 трилиона УСД)!¹⁸⁾ Кинеске девизне резерве достигле су два трилиона долара! Кина је званично трећа, а сходно БДП према куповној моћи (per purchasing power), друга индустријска сила света и на крају прошле године избила је на прво место у светском извозу. Претекла је САД по обиму куповине нафте од Сауди Арабије, највећег светског извозника. На прошлом самиту 20-торнице заједно са Русијом ставила је на сто захтев за модернизацијом застарелог светског економског поретка, тражећи од ММФ да емитује сопствени ефективни новац, тј. нову светску резервну валуту и светски новац која би заменила долар. Ту идеју сада подржава и Француска.

Читава анализа светске финансијске кризе у функцији је одређења нове социјално-економске парадигма у XXI веку. Цветићанин у наведеном чланку сматра да ће »позно грађанско друштво пребродити кризу на темељима либералних и антилибералних елемената«. Фактички са истим играчима на светској сцени. Међутим, једна од карактеристика новог светског поретка јесте да се међају земље лидери. Свака структурна промена заснована је на односу снага моћи.

Не треба заборавити да је Кина до XV века била суверени господар међународне трговине. Њена трговачка морнарица (treasure fleet) под командом адмирала Женг Хе, по концентрацији бродовља и меркантилној носивости, до данас је непревазиђена. Данас, неколико кинеских банака се уврстило међу водећим у свету: Industrial & Commercial Bank of China Limited, China Construction Bank Corporation, Agricultural Bank of China Limited, Bank of China Limited¹⁹⁾. Клатно се само вратило назад!

Перформансе једне националне привреде у зависности су од њених веза са другим земљама, док на микро нивоу, интеграционе везе омогућавају предузећу фрагментисање производа или пословања. У савременим међународним економским односима мале и средње земље тешко да могу појединачно да штите своје интересе. То је један од главних мотива за укључивање земље у интеграционе процесе. Глобализација пословних активности у циљу наступа на светском тржишту може се сагледати са аспекта *глобализације производње* и *глобализације тржишта*. Дакле, није толико битно

18) *Извештај са XVI конгреса КП Кине*, Xinhua News Agency 09. 11.2002;

19) Bankers Almanac, The intelligent source, <http://www.bankersalmanac.com/addcon/info-bank/bank-rankings.aspx>

у којој ће се фази налазити либерална цивилизација, већ како се поставити и структурирати националну економију у датим парадигмалним токовима.

Први аспект, глобализације производње упућује на већу сарадњу са кинеским фирмама у различитим органским формама, тј. са руским у сфери енергетике и истраживачких процеса. Са другог аспекта, јасна је оријентација ка тржишту 27-орице, односно припадности Европи, тамо где се Србија у свом пуном капацитету одувек и налазила.

Zeljko V. Dragojevic,

GLOBALIZATION AND GLOBAL ECONOMIC CRISIS

Summary

Authors' study Globalization and Global Economic Crisis consists of several chapters with two of them being main ones. In first chapter there are presented characteristics and modern definitions of globalization as a paradigmatic process of global economy. Second chapter presents the causes and genesis of global financial crisis and, in regard with this, within the chapter there are elaborated the relations between the diagnosis and phases of development of civil society and significance of building one's own strategy on the basis of characteristics of globalization and new economic order in the world. In conclusion the author made focus on significance of building one's own strategy of development in accord with consequential-casual aspects of globalization and integrated world economy.

Key Words: globalization, world financial crisis, dialectics of civil society, independent strategy

ЛИТЕРАТУРА

- AFP/The Local (news@thelocal.se)
- Benjamin B., *Jihad vs. McWorld*, NY, Ballantine Books, 1996; Hoffmann R., *Risks and Opportunities or Labor Policy in Europe*, Bruxelles, ETUI, 1997, преузето из Петковић Т., "Глобализација и економија заједништва", *Наука и бизнис*, бр. 3-4, ВПШ, Чачак, 2007.
- Bankers Almanac, *The intelligent source*, <http://www.bankersalmanac.com/addcon/infobank/bank-rankings.aspx>
- „Глобализација“, web site wikipedia.org
- *Глобализација и транзиција*, зборник, Београд, Институт друштвених наука, 2001.

- Илић Б., Јовановић Гавриловић П., Грачанац, А., *Међународна економија и финансије*, Чачак, ВПШ, 2006.
- *Извештај са XVI конгреса КП Кине*, Xinhua News Agency 09. 11.2002.
- Money Morning: "Obama Deficit Brings Us Closer to the Brink of National Bankruptcy", Baltimore, Feb.3rd 2010;
- Ohmae K., "Putting Global logic First", *Harvard Business Review*, London January-February, 1995.
- Проди Р., *Моја Европа*, Београд, БМГ, 2002.
- Reich R., *The Work of Nations-Preparing Ourselves for 21st Century Capitalism*, Harward, 1991.
- Sassen S., *The Global City: New York, London, Tokyo*, Princeton University Press, 1991; Sheppard E. & Barnes J.T, *A Companion to Economic Geography*, 2000; Martin Ron: *Institutional Approaches in Economic Geography*, chapter 6, Blackwell Companions to Geography, Oxford и други: <http://citeseer.ist.psu.edu/>;
- Цветићанин Н., »Глобална економска криза, кружење дијалектике историје и рађање нове социјално-економске парадигме у XXI веку«, зборник *Криза и глобализација*, Београд, Институт друштвених наука, 2009.
- World Bank, *Meeting the Poverty Challenge: The World Bank's Goals and Strategies*, Washington D.C, Annual Report, 2002.
- The World Bank, *Global Economic Prospects - Commodities at the crossroads*, Washington DC, IBRD, 2009.
- *World Economic Outlook*, 4/2002.

Resume

Globalisation is paradigmatic process in the World economy, form of governance of accumulated financial and manufacturing capital accrued in gigantic proportions. Objectives of integrations are compatible to that very process, and they are: ensuring of the more favorable conditions for the continued and accelerated economic development in the industry, trade, energetics, telecommunications, transport, agriculture, monetary and financial policy. Dichotomy in movement of capital reflects its ambition for extending out of and beyond national borders and regional integrations, i.e, its global character. It is one of the reasons for formation of strategic alliances at the planetary level.

Some of the basic characteristics of the New World Economic Order are composed of: changing of leading countries in the World, partnership of national economies (Joint Ventures and investments, new technologies, cross licenses and similar), production moves to more inhabitat areas, changing of ownership, etc.

Major World economic-financial crisis, after Great Depression during 30-es of the past century, seems that finally, conception of the liberal capitalism “ressurrected” on the wings of “Reganism” and „Thatcherism“, swept in a history. In the era of its ascend, it seemed that a long time ago rejected Jean Baptiste Says „Law of the Market“ was forgotten. Neither concepts of “the welfare state “ were not able to provide long-lasting results in the original conception. Opinion of the author is that efforts to get out of the crisis, shouldn’t be guided toward phases in which „the late civil society” is. Or to forecast when it will be out of the crisis, i.e, when the crisis ends, but energy should be directed to build our own strategy of development according to consequently-caused aspects of globalization and integrated World economy, as already discussed in the work.

Овај рад је примљен 10. јула 2011. а прихваћен за штампу на састанку Редакције 8. августа 2011. године.